

Тираж, шт.	Розмір знижки, %	Сума, грн.
Від 30 до 100	5	100–150
Від 100 до 250	10	150–300
Від 250 до 500	15	300–600
Від 500 до 1000	20	600–1500
Понад 1000	від 25 до 30	1500

За несвоєчасну оплату рахунків розповсюджувачам продукції встановлюються штрафи, розмір яких передбачається умовами договору між обома сторонами. Штрафні санкції необхідні для поліпшення стану ліквідності і спрямовані на зменшення витрат видавництва, пов'язаних з поверненням безнадійних боргів.

Встановлення накидок книготорговельними підприємствами призводить до сповільнення реалізації тиражу чи неповного продажу його. Високі ж накідки значно впливають на роздрібні ціни. Оскільки багато книготорговельних підприємств не змогло вчасно сплатити за отриманий товар, з лютого 1999 р. видавництво припинило реалізацію книг на умовах післяоплати, яка до цього широко використовувалась з відтермінуванням на 30 днів.

УДК 655.5

ПРОБЛЕМИ ВИДАВНИЧОЇ АДАПТАЦІЇ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Л.О. Івасенко

На основі зіставного аналізу авторефератів дисертацій та монографій, що постали з цих дисертаційних досліджень, формуються практичні поради редакторам видань наукової літератури щодо поліпшення якості видавничого втілення результатів наукових досліджень.

На основе сравнительного анализа авторефератов диссертаций и монографий, которые возникли из этих диссертационных исследований, формулируются практические советы редакторам изданий научной литературы относительно улучшения качества издательского воплощения результатов научных исследований.

Вітчизняна наука переживає не кращі часи: істотно скоротилися, порівняно з 80-и роками, обсяги фінансування, багато викладачів пішло з вищих закладів освіти у комерційні структури або продає свій інтелект іншим державам, зменшилася матеріальна база для проведення наукових досліджень. Однак статистика захисту дисертаційних праць свідчить про те, що активність інтелектуальної діяльності українських науковців залишається досить високою. Зокрема, лише у царині педагогіки протягом 1996–1998 рр. було захищено майже 370 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора чи кандидата наук. З міркувань підвищення рівня “публічності” науки Вища атестаційна комісія України зобов'язала здобувачів наукового ступеня доктора наук у гуманітарних галузях видати до захисту принаймні одну монографію. Для з'ясування, як відбувається видавниче втілення текстів дисертаційних досліджень, ми здійснили зіставний аналіз авторефератів дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук і монографій, що постали з цих дисертаційних досліджень з проблем педагогіки*. Аналізу піддавалися тексти монографій та авторефератів дисертацій десятих авторів. Отримані результати дозволяють стверджувати, що якість оприлюднення наукових результатів у

* Проблематика обрана нами не випадково: щорічно з педагогічних наук захищається чи не найбільша, порівняно з іншими науками, кількість дисертаційних праць.

монографіях часто виявляється доволі низькою. Для поліпшення якості видавничого втілення результатів наукових досліджень редакторам видань наукової літератури можна було б запропонувати кілька практичних порад.

Структура монографій має являти собою перероблений варіант дисертації, адаптований згідно з вимогами до наукового твору. Не припустимо пропонувати читачам під виглядом монографії текст дисертації, що не зазнав жодних змін. При трансформації дисертації у наукове видання композиція повинна максимально спрощуватися, адаптуватися до потреб читача; кількість рубрикаційних рівнів слід зменшувати, а самі заголовки скорочувати. Авторам і редакторам наукових видань потрібно стежити за тим, щоб у рубриках застосовувалася одна система числення — або римська, або арабська.

У монографіях, порівняно з дисертаціями, фактичного матеріалу повинно бути значно менше. Зокрема, це стосується цитат, які бажано не лише зменшувати кількісно, але й скорочувати. На жаль, цих вимог автори монографій не завжди дотримуються, “навантажуючи” свої твори розлогими цитатами і то по декілька на сторінку. Часто науковці зловживають надто великими переліками прізвищ учених, що займалися розробленням наукових проблем, досліджуваних самим автором. Деколи такий перелік може займати цілу сторінку, а в одній з монографій ми нарахували 165 прізвищ, вміщених автором у текст вступу. На наш погляд, такий надлишок інформації не принесе користі читачеві.

Як відомо, у текст дисертації вміщують велику кількість таблиць. Але у наукових виданнях ці форми подання інформації повинні вилучатися або спрощуватися. У деяких же монографіях автори вміщують надто багато таблиць (нерідко більше, ніж у дисертації), що є досить складними навіть для кваліфікованого читача, або, навпаки, уникають вміщення таблиць, мабуть, з економічних міркувань. Тому у випадках, коли таблиць у тексті забагато, доцільно перетворювати їх на діаграми, що за фактичним наповненням аналогічні таблицям, але більш наочні.

У дисертаційному дослідженні увага науковця зосереджена на вузькому колі питань та мінімальному контексті. Науковий стиль тут — не лише безособовий та пасивний, але й пишномовний, логічно побудований, використовується спеціальна лексика. Виклад матеріалу у монографії, навпаки, має бути максимально пристосованим до потреб читача, тому увага зосереджується на широкому колі питань та значному контексті. Стиль викладу повинен мати форму оповіді, бути особовим, прямим і простим. З тексту дисертації вилучаються професіоналізми та жаргонізми, різкі переходи, очевидні і приховані повтори. У вступ слід обов'язково вміщувати елементи зацікавлення читача.

На жаль, виклад матеріалу в проаналізованих нами наукових виданнях рясніє мовними штампами, заплутаними реченнями, плеоназмами, нелогічними висновками, нанизуванням іменників віддієслівного походження, вживанням не властивого українській мові прийменника *по*, русизмами, кальками. Здебільшого науковці вміщують у видання вступ, що повністю чи з деякими несуттєвими змінами дублює вступ дисертації, тобто визначаються актуальність, проблема, предмет та об'єкт дослідження, а висновки нерідко побудовані у формі пронумерованих пунктів, викладених безособовим пасивним стилем (стиль дисертації). Авторі монографій не використовують заголовки як елемент зацікавлення, що, без сумніву, підвищило б читабельність видання.

У дисертаційних дослідженнях вміщують вичерпний огляд літератури. Але в процесі трансформації дисертації у монографію потрібно вилучати ту літературу, яка найменше стосується теми, тоді не з'явиться на сторінках наукових видань гігантських списків літератури з 287, 348 і навіть 449-и найменувань, що абсолютно непотрібні читачеві. Зміст бажано розташовувати на початку видання, щоби читач відразу міг уявити його структуру.

Отже, редакторам при випуску наукових видань, що постають з дисертаційних досліджень, потрібно особливу увагу приділяти перерахованим вище аспектам. Можливо, тоді на книжковому ринку України побільшає справді якісної наукової літератури.

1. Зелінська Н.В. Ринкові перспективи сучасної наукової книги: зміна критеріїв видавничої оцінки // Квалілогія книги: Зб. наук. праць. Львів, 1998. С.35–37. 2. Мильчин А.Э. Методика редактирования текста. М., 1980. 3. Научная литература: язык, стиль, жанры. М., 1985.